

Zdroj: Lidové noviny
Datum vydání: 13.3.2013
Rubrika / pořad: Kultura
Strana / zpráva: 08
Autor: JOSEF RAUVOLF

Přelomový dokument o soudu s vlasatci

Takzvaná Hnědá kniha o procesech s českým undergroundem patří ke klíčovým dokumentům formování českého disentu.

V červnu 1976 byli v Plzni obžalováni Karel Havelka, Miroslav Skalický a František Stárek z toho, že se „dopustili veřejné hrubé neslušnosti“. Přechin obviněných přitom spočíval v tom, že pomohli uspořádat v Přešticích přednášku o moderním umění s ukázkami, na níž vystoupili i dva písničkáři.

Tak nějak by se to označilo dnes, tehdy ovšem obžaloba dštila síru: „Text přednášky a některých skladeb obsahoval vulgární a oplzlé výroky, příčící se zásadám občanského soužití... Dělnba úkolů mezi jednotlivé obviněné svědčí o tom, že se plánovitě a promyšleně sdružili k úspěšnému zajištění pořadu, což podstatně zvyšuje společenskou nebezpečnost činů, takže jde o organizovanou skupinu.“

Onu přednášku proslovil Ivan Martin Jirous a těmi písničkáři byli Svatopluk Karásek a Karel Soukup. Všichni tři se v době vynesení rozsudku – „Plzeňáci“ dostali 15 a 9 měsíců – také nacházeli již od března 1976 ve vazbě, společně s členy kapely Plastic People of the Universe, DG 307 a dalšími, celkem jich bylo čtrnáct. A opět můžeme ocitovat z obžaloby: „Organizovali a účastnili se vystoupení hudebních skupin, jejichž program byl zaměřen tak, že vyjadřoval neúctu vystupujících ke společnosti a pohrdání jejími morálními zásadami, zejména soustavným opakováním a zdůrazňováním vulgárních výrazů...“

Nepomohla dobrozdání básníka Jaroslava Seiferta, že používání hovorových výrazů má někdy své opodstatnění, nepomohly námítky obhajoby, že inkriminovaných výrazů bylo v desítkách písní jen pár, nepomohly petice ani dopisy významných českých právníků. Jistou váhu snad měla přímluva slavných západních intelektuálů, jako byl Heinrich Böll –moc se totiž zalekla široké vlny solidarity a souzení byli nakonec pouze čtyři – Jirous, Karásek, Pavel Zajíček a Vratislav Brabenec – a dostali mírnější tresty, než bylo původně zamýšleno.

Dokumentuj a samizdatuj!

Přelomovost procesu s tzv. vlasatci, jak je s oblibou nazýval režim i mnozí občané, spočívala ještě v jiné věci. Rodící se opozice pochopila, že proces je nutné zdokumentovat! Hned po jeho skončení historik Václav Vendelín Komeda a překladatel Jaroslav Kořán uspořádali všechny dokumenty, včetně textů petic, dopisů i „reportáží“ od soudu (autory byli Václav Havel, Věra Jirousová a Jiří Němec), do samizdatového sborníku. A protože jej knihař svázal do hnědého plátna, dostal i svůj neoficiální název.

Druhé vydání připravil v roce 1980 lingvista Jaroslav Suk. Bylo doplněné o další dokumenty o veškerém pronásledování undergroundu, včetně prepisů štvavých článků z našeho tisku apod., obsahovalo také úvodní komentáře pořadatele. Dokumenty obsažené v současné edici „Hnědé knihy“ potvrzují klíčovou roli procesu pro vznik disidentské opozice. Z druhé strany tento fakt potvrzují i materiály StB, v „Hnědé knize“ hojně citované. Z nich je také zcela patrné, že oba procesy byly zcela v režii StB a KSČ, a byly proto politické: o nějaká virtuální sprostá slova a paragrafy zde vůbec nešlo. Však také měla obžaloba hodně práce něco prokázat a soudci nejenže ohýbali realitu až na samu možnou mez, ale přímo porušovali zákon. Koho to ale zajímalo...

Pořadatel kritického vydání Martin Machovec odvedl společně s Pavlem Navrátilem a Františkem Čuňasem Stárkem při redakci „Hnědé knihy“ o procesech s českým undergroundem obdivuhodnou práci, nejenže vše důkladně konfrontoval s listinnými materiály, opatřil poznámkami a podobně, musel i zpětně upravovat jazyk (a gramatické chyby) estébáckých zpráv, které samizdatoví pořadatelé v dobré vůli opravovali, aby zněly aspoň trochu česky. Můžeme se tak kochat skutečně úžasnými slohovými výtvary – raději ani necitovat. Ke knize zároveň Machovec vydal „samizdatové“ DVD, na němž jsou faksimile jak anglické, tak francouzské šedesátistránkové textové přílohy k prvnímu albu Plastiků. Vedle pojednání o našem undergroundu jsou zde také texty a spousta fotografií a koláží, obal alba a také fotografie všech editorů samizdatových vydání „Hnědé knihy“ – jako bychom se tak kruhem vraceli na samý začátek samizdatového příběhu svazku.

„Hnědá kniha“ o procesech s českým undergroundem

Editoři: Martin Machovec, Pavel Navrátil, František Čuňas Stárek Vydal ÚSTR, 2012

Foto popis|

O autorovi| JOSEF RAUVOLF, Autor je publicista a překladatel